

Edukacja międzykulturowa i regionalna

Program, instrukcja przygotowania pracy semestralnej, literatura, strony internetowe

Forma zajęć, liczba godzin: wykład, 15 godzin

Prowadzący zajęcia: dr hab. Przemysław Grzybowski prof. uczelni

Treści programowe

1. Zajęcia organizacyjne - zapoznanie studentów z programem nauczania i warunkami uzyskania zaliczenia.

2. **Zróżnicowanie kulturowe a edukacja** - ideologie i modele realizacji:

- edukacja wielokulturowa;
- edukacja międzykulturowa.

3. **Podstawowe pojęcia edukacji międzykulturowej i regionalnej:**

- Inni i Obcy;
- zróżnicowanie kulturowe, pogranicze kulturowe, wielokulturowość, międzykulturowość;
- region, regionalizm, tożsamość regionalna;
- ojczyzna prywatna, mała ojczyzna;
- dziedzictwo kulturowe
- miejsce, świadek, sąsiad.

4. **Koncepcje edukacji międzykulturowej i regionalnej** - założenia, formy, przykłady realizacji. Zasady opracowania koncepcji edukacji w warunkach zróżnicowania kulturowego w oparciu o następujące kryteria: rasa, narodowość i obywatelstwo, płeć, światopogląd, orientacja seksualna, status majątkowy i socjalny, wiek, stan zdrowia, wygląd zewnętrzny itp.

5. **Spoleczne i edukacyjne następstwa zróżnicowania kulturowego w wybranych regionach** (m.in. stereotypy i uprzedzenia, nietolerancja, marginalizacja, wykluczanie, naznaczanie, tolerancja, asymilacja, integracja).

Instrukcja przygotowania pracy semestralnej

1) Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest opracowanie pracy semestralnej w postaci **koncepcji edukacji w regionalnym środowisku różnicowanym kulturowo**. Należy ją przygotować na podstawie dowolnych źródeł (literatury przedmiotu, stron internetowych, materiałów prasowych, własnych doświadczeń itp.) wskazując, jakie są możliwości jej zrealizowania, mocne i słabe strony (np. celowość, realność, poprawność metodyczna), określenie potencjalnych trudności w trakcie realizacji itp.

W koncepcji należy wykorzystać takie kategorie pojęciowe jak: „region”, „miejsce”, „świadek”, „sąsiad”.

Praca powinna zawierać następujące części:

- **Część 1 - Charakterystyka regionu i jego dziedzictwa kulturowego ukształtowanego przy współudziale Innych/Obcych.** (należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania: Jakiego regionu dotyczy koncepcja? W jakich okolicznościach, przy współudziale Innych/Obcych, zostały ukształtowane elementy regionalnego dziedzictwa kulturowego? Które z tych elementów istnieją współcześnie w przestrzeni publicznej?)
- **Część 2 - Określenie okoliczności realizacji koncepcji.** (należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania: Jakich zjawisk i procesów dotyczy koncepcja (jakie problemy, napięcia, konflikty, uprzedzenia, stereotypy itp. związane z obecnością Innych/Obcych występują na wybranym pograniczu kulturowym)? W jakim celu będą realizowane planowane działania edukacyjne?);
- **Część 3 - Określenie uczestników działań edukacyjnych i ich form.** (należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania: Kto będzie realizował działania edukacyjne? Kto będzie ich adresem? Na czym mają polegać planowane działania edukacyjne (formy, narzędzia, miejsca i sposoby ich wykorzystania?);

- **Wykorzystanie źródeł informacji.** (należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania: Jakie źródła informacji zostały wykorzystane w trakcie prac nad koncepcją? Dlaczego niektóre z nich szczególnie można polecić osobom mającym realizować zajęcia edukacyjne?)
- **Bibliografia (wykaz wykorzystanej literatury, stron internetowych, filmów, programów telewizyjnych, audycji itp.).**

2) Opracowujący prace będą mieć możliwość przedyskutowania zarysu swojej koncepcji na zajęciach z grupą oraz prowadzącym zajęcia.

3) **Poprawione prace semestralne (tj. z uwzględnieniem uwag z dyskusji) należy wysłać prowadzącemu zajęcia pocztą elektroniczną na adres: lsmp@ukw.edu.pl w formie pliku pdf, w nieprzekraczalnym w terminie do dnia ostatnich zajęć dydaktycznych w semestrze wyznaczonego w uczelnianym systemie USOS. Złożenie pracy po tym terminie skutkuje obniżeniem oceny.**

Prowadzący zajęcia potwierdza otrzymanie pracy odpowiadając pocztą elektroniczną (odpowiedź jest dowodem terminowego złożenia pracy).

Literatura

- Aleksandrowicz-Pędich L., *Międzykulturowość na lekcjach języków obcych*. Trans Humana, Białystok 2005.
- Bernacka-Langier A., Janik-Płocińska B., Kosowicz A., Pawlic-Rafałowska B., Piegat-Kaczmarzyk M., Walczak G., Rejmer Z., Wasilewska-Łaszczuk J., Zasuńska M., *Inny w polskiej szkole - poradnik dla nauczycieli pracujących z uczniami cudzoziemskimi*. Fundacja Polskie Forum Migracyjne, Warszawa 2009.
- Białek K., Halik T., Marek A., Szuchta R., Weigl B., *Edukacja przeciw dyskryminacji*. Stowarzyszenie Vox Humana, Warszawa 2008.
- Białek K., Kowalska A., Kownacka E., Piegat-Kaczmarzyk M., *Warsztaty kompetencji międzykulturowych - podręcznik dla trenerów*. Uniwersytet Warszawski, Międzynarodowe Centrum Adaptacji Zawodowej, Warszawa 2008.
- Białek M., *Kształcenie międzykulturowe w edukacji językowej*. Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław 2009.
- Bohosiewicz M., Kornacki P., Jurewicz J., Marek A., Kuspys P., Halik T., Czerniejewska I., *Imigranci w mojej klasie*. Stowarzyszenie Vox Humana, Warszawa 2011.
- Chodkowska M., *Razem damy sobie radę! W drodze do zintegrowanego społeczeństwa*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2009.
- Chojnacki R., Wesołowska H., Zaufal K., *Tolerancja.pl - materiały dla nauczycieli*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.
- Chromiec E., *Dziecko wobec obcości kulturowej. Międzykulturowość*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.
- Chudziński E., *Regionalizm. Idea, realizacje, instytucje*. Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2010.
- Czerniejewska I. (red.), *Antydyskryminacja na co dzień*. Stowarzyszenie Jeden Świat, Poznań 2005.
- Czerniejewska I. (red.), *Wielokulturowość na co dzień. Materiały dla nauczycieli*. Stowarzyszenie Willa Decjusza, Kraków 2006.
- Czerniejewski M., Kubiak I., Malczewska M., Szczepanik W., *Uchodźcy. Materiał pomocniczy dla prowadzących zajęcia na temat uchodźców*. Stowarzyszenie Jeden Świat, Poznań 2001.
- Czykwin E., Rusaczyk M. (red.), *„Gorsi Inni” - badania*. Trans Humana, Białystok 2008.
- Denek K., Pawelski L., Urbanek B., Żukrowska A. (red.), *Wokół małych ojczyzn*. Wydawnictwo Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum, Szczecin 2011.
- Denek K., Pawelski L., Żukrowska A. (red.), *Regionalizm i twórczość w edukacji*. Wydawnictwo Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum, Szczecin 2011.
- Dyrda K., Rosińska J., *Mam zespół Aspergera. Podręcznik dla uczniów i nauczycieli*. Stowarzyszenie „Z Siedzibą w Warszawie”, Warszawa 2019.
- *Dzień Integracji - Tacy Sami*. Centrum Integracja, Program Młodzież, Warszawa 2003.

- Europejski Ruch Młodzieży przeciwko Rasizmowi, Ksenofobii, Przejawom Antysemityzmu i Nietolerancji, *Każdy inny, wszyscy równi...* Harcerskie Biuro Wydawnicze Horyzonty, Warszawa 2003.
- Grzybowski P.P., *Edukacja międzykulturowa - konteksty. Od tożsamości po język międzynarodowy*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Grzybowski P.P., *Edukacja międzykulturowa - przewodnik. Pojęcia - literatura - adresy*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2008.
- Grzybowski P.P., Idzikowski G., *Inni, Obcy - ale Swoi. O edukacji międzykulturowej i wspólnocie w szkole integracyjnej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2018.
- Grzybowski P.P., *Lektury do edukacji międzykulturowej dla dzieci. Przewodnik bibliograficzny*. [w:] E.Ogrodzka-Mazur, U.Szuścik, A.Szafańska (red.): *Edukacja małego dziecka. Tom 14. Konteksty społeczne i międzykulturowe*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2019, s.189-203.
- Grzybowski P.P., *Spotkania z Innymi. Czytanki do edukacji międzykulturowej*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Gvórak-Sosnowska K., Morżoł I. (red.), *Języki świata. Materiały dydaktyczne do zajęć międzykulturowych*. UNESCO, Warszawa 2008.
- Idzik I., Nitka J., Marcinowska H., Onuchowska A., Kasprzyk T., Biłyk K., Reich A., Mackiewicz K., Cieśliński Ł., *Program edukacyjny „Różni - równi”. Podręcznik dla prowadzących lekcje na temat mniejszości narodowych i etnicznych*. Stowarzyszenie Jeden Świat, Poznań 2004.
- Jasińska-Kania M. (red.), *Bliscy i dalecy. Studia nad postawami wobec innych narodów, ras i grup etnicznych*. Uniwersytet Warszawski - Instytut Socjologii, Warszawa 1992.
- Kamińska K., Kwiatkowska A., *Jesteśmy tacy sami. Sztuka w edukacji międzykulturowej*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2009.
- Kamińska K., *W stronę wielokulturowości w edukacji przedszkolnej*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2005.
- Kapuściński R., *Spotkanie z Innym jako wyzwanie XXI wieku*. Universitas, Kraków 2004.
- Kapuściński R., *Ten Inny*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2006.
- Kosek-Nita B., Raś D. (red.), *Kontakty z ludźmi „Innymi” jako problem wychowania, opieki i resocjalizacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2007.
- Kosowicz A., *Migracje online. Przewodnik po stronach internetowych poświęconych migracji i międzykulturowości*. Fundacja Polskie Forum Migracyjne, Warszawa 2009.
- Kosowicz A., *Muzułmanie i uchodźcy w polskiej szkole*. Stowarzyszenie Vox Humana, Warszawa 2008.
- Kosowicz A., *Uchodźcy - broszura dla nauczycieli*. Centrum Pomocy Uchodźcom Polskiej Akcji Humanitarnej, 2010.
- Koszewska K. (red.), *Zrozumieć innych, czyli jak uczyć o uchodźcach*. Wydawnictwa CODN, Warszawa 2001.
- Kusek R., Sanetra-Szeliga J. (red.), *Kultura w dialogu. Kampania 1001 działań na rzecz dialogu w Polsce*. Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2008.
- Kusek R., Sanetra-Szeliga J. (red.), *Swoi - Obcy. Edukacja międzykulturowa w Polsce - materiały*. Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2011.
- Lewowicki T., Suchodolska J. (red.), *Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej: materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych*. Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011.
- Lewowicki T., Suchodolska J. (red.), *Rodzina, wychowanie, wielokulturowość*. Uniwersytet Śląski Filia w Cieszynie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Cieszyn -Warszawa 2000.
- Lewowicki T., Suchodolska J. (red.): *Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej: materiały dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.
- Marek A., Kosowicz A., Gajownik S., *Uchodźca, mój dobry sąsiad*. Fundacja Kultury Chrześcijańskiej Znak, Kraków 2010.
- Martinelli S., Taylor M. (red.), *Uczenie się międzykulturowe. Pakiet szkoleniowy nr 4*. Rada Europy i Komisja Europejska, Strasbourg 2000.

- Młynarczuk A. (red.), *Uwiecznić Atlantyde. Wielokulturowość Podlasia w edukacji nieformalnej*. Fundacja Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2010.
- Młynarczuk-Sokołowska A., Potoniec K., Szostak-Król K. (red.), *Przygody Innego. Bajki w edukacji międzykulturowej*. Fundacja Edukacji i Twórczości, Białystok 2011.
- Nikitorowicz J. (red.), *Rodzina wobec wyzwań edukacji międzykulturowej*. Trans Humana, Białystok 1997.
- Nikitorowicz J., *Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania edukacji międzykulturowej*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.
- Nikitorowicz J., *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*. Trans Humana, Białystok 1995.
- Nikitorowicz J.: *Etnopedagogika w kontekście wielokulturowości i ustawicznie kształtującej się tożsamości*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2018.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
- Nowicka E., Nawrocki J. (red.), *Inny - obcy - wróg*. Oficyna Naukowa, Warszawa 1996.
- Parfieniuk I., *Nauczyciel w sytuacji dialogu kultur*. Trans Humana, Białystok 2006.
- Pawelec L., *Edukacja regionalna w przedszkolu i klasach młodszych szkoły podstawowej*. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2006.
- Petrykowski P., *Edukacja regionalna. Problemy podstawowe i otwarte*. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013.
- Polska Akcja Humanitarna, *Humanitaryzm. Scenariusze zajęć do edukacji humanitarnej*. Polska Akcja Humanitarna, Warszawa 2001.
- Popowska D. (oprac.), *Cały świat w naszej klasie*. Polskie Forum Migracyjne, Warszawa 2011.
- Stewart J. (red.), *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
- Święcicki Ł., *Listy do bliskich. Depresja*. Wydawnictwo TacyJakJa.pl, Piaseczno 2010.
- Święcicki Ł., *Listy do lekarza. Depresja i choroba dwubiegunowa*. Wydawnictwo TacyJakJa.pl, Piaseczno 2011.
- Weigl B., Maliszewicz B. (red.), *Inni to także my. Mniejszości narodowe w Polsce: Białorusini, Cyganie, Litwini, Niemcy, Ukraińcy, Żydzi. Program edukacji wielokulturowej w szkole podstawowej*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1998.
- Weigl B., *Stereotypy etniczne i uprzedzenia u dzieci i młodzieży*. Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN, Warszawa 1999.

Literatura pomocnicza dostępna jest także w formie plików pdf na stronach:
<http://strefa.academia.edu/PrzemyslawGrzybowski>
[researchgate.net/profile/Przemyslaw_Grzybowski2](https://www.researchgate.net/profile/Przemyslaw_Grzybowski2)

Wybór stron internetowych

- **Amnesty International Polska** - www.amnesty.org.pl
- **Blog Artur Paszko** - arturpaszko.blogspot.com
- **Blog Różne odcienie egzystencji** - annajaninakloza.blog.onet.pl
- **Centrum Dialogu im.Marka Edelmana w Łodzi** - www.centrumdialogu.com
- **Centrum im.Ludwika Zamenhofs** - www.centrumzamenhofs.pl
- **Cztery strony bajek** - czterystronybajek.blogspot.com
- **Czwarty Świat Polska** - www.atd.org.pl
- **Etnoteam Edukacja dla Integracji** - www.etnoteam.pl
- **Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego** - dialog2008.pl
- **Forum Dialogu Kultur Stowarzyszenia Willa Decjusza** - www.villa.org.pl
- **Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego** - www.krzyzowa.org.pl
- **Fundacja „Kultura dla Tolerancji”** - www.tolerancja.org.pl
- **Fundacja „Przestrzenie Dialogu”** - www.przestrzeniedialogu.org

- **Fundacja Autonomia** - www.autonomia.org.pl
- **Fundacja A-venir** - www.avenir.ngo.org.pl
- **Fundacja Dzieci Niczyje** - www.fdn.pl
- **Fundacja Edukacji Międzykulturowej** - www.miedzykulturowa.org.pl
- **Fundacja Forum Dialogu Między Narodami** - www.dialog.org.pl
- **Fundacja Forum Różnorodności** - www.ffr.org.pl
- **Fundacja im. Anny Lindh Polska** - www.alfpolska.org
- **Fundacja Korzenie** - www.fundacjakorzenie.pl
- **Fundacja Kultura dla Tolerancji** - www.tolerancja.org.pl
- **Fundacja Pogranicze** - www.pogranicze.sejny.pl
- **Fundacja Polskie Forum Migracyjne** - www.forummigracyjne.org
- **Fundacja Przestrzenie Dialogu** - www.przestrzeniedialogu.org
- **Fundacja Res Publica Multiethnica** - res-publica-multiethnica.free.ngo.pl
- **Fundacja Rozwoju Oprócz Granic** - www.frog.org.pl
- **Fundacja Shalom** - www.shalom.org.pl
- **Fundacja Uniwersytetu w Białymstoku** - www.fundacja.uwb.edu.pl
- **Fundacja Wspólna Droga** - www.wspolnadroga.pl
- **Galeria Tolerancji** - galeriatolerancji.org.pl
- **Helsińska Fundacja Praw Człowieka** - www.hfhr.pl
- **Hominem Quaero** - hq.drama.org.pl
- **Inna Przestrzeń** - www.przestrzen.art.pl
- **Instytut Spraw Publicznych** - www.isp.org.pl
- **Integracja** - www.integracja.org
- **Kontynent Warszawa** - www.kontynent.waw.pl
- **Ku wzbogacającej różnorodności** - roznorodnosc.uwb.edu.pl
- **Laboratorium Inicjatyw Międzykulturowych KEJ** - www.kej.org.pl
- **Mapa Kultury** - mapakultury.pl
- **Międzynarodowe Centrum Kultury** - www.mck.krakow.pl
- **Multikulti** - www.multikulti.org.pl
- **Narodowe Centrum Kultury** - www.nck.pl
- **Niepelnosprawni.pl** - www.niepelnosprawni.pl
- **Nikt nie rodzi się z uprzedzeniami** - www.bezuprzedzen.org
- **Ośrodek Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych** - rozdroza.com
- **Otwarta Rzeczpospolita** - www.otwarta.org
- **Panorama Kultur** - www.pk.org.pl
- **Polska Akcja Humanitarna** - www.pah.org.pl
- **Polska Fundacja Pomocy Humanitarnej „Res Humanae”** - www.reshumanae.neostrada.pl
- **Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego** - www.ptpa.org.pl
- **Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności** - www.pfwb.org.pl
- **Pozytywni w Tęczy** - www.pozytywniwteczy.pl
- **Pozytywnie Otwarci** - www.pozytywnieotwarci.pl
- **Pracownia Wielokulturowa** - www.pracownia-wielokulturowa.pl
- **Przestrzenie Dialogu** - www.przestrzeniedialogu.org
- **Przewodnik internetowy Edukacja na rzecz tolerancji** - tolerance.research.uj.edu.pl
- **Sieć Równości** - www.siecrownosci.gov.pl
- **Spółeczny Komitet do spraw AIDS** - www.skaid.org
- **Spotkania z Innym** - www.spotkaniazinnym.pl
- **Stowarzyszenie „Monar”** - www.monar.pl
- **Stowarzyszenie Antropologów Kultury Etnosfera** - www.etnosfera.org.pl
- **Stowarzyszenie Jeden Świat** - www.jedenswiat.org.pl
- **Stowarzyszenie Kobiet Konsola** - konsola.org.pl

- **Stowarzyszenie Mali Bracia Ubogich** - www.malibracia.org.pl
- **Stowarzyszenie Nigdy Więcej** - www.nigdywiecej.org
- **Stowarzyszenie Praktyków Kultury** - www.praktycy.org
- **Stowarzyszenie Romów w Polsce** - stowarzyszenie.romowie.net
- **Stowarzyszenie Vox Humana** - www.voxhumana.pl
- **Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej** - swem.uwb.edu.pl
- **Stowarzyszenie Znaczny Stopień Integracji** - www.zsi.info.pl
- **Tacy Jak Ja** - www.tacyjakja.pl
- **Tolerancja.pl** - www.tolerancja.pl
- **Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej** - www.tea.org.pl
- **Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”** - e.org.pl
- **Transkultura i Dialog Międzykulturowy** - www.transkultura.eu
- **Tydzień Edukacji Globalnej** - www.tydzienedukacjiglobalnej.pl
- **Uchodźcy do szkoły** - www.uchodzcycydoszkoly.pl